

Programmamedewerker bij Het Nationale Theater Saartje Oldenburg (40) veranderde van mening over de toegankelijkheid van theater.

OUDE STANDPUNT

'Het theater is inclusief en toegankelijk voor iedereen. Ik was hoofd educatie bij Theater aan het Spui, nu onderdeel van Het Nationale Theater, en dacht dat ik met mijn werk als educatiemaker voor kinderen en jongeren iedereen bediende. Klassen zijn een doorsnede van de samenleving en ik heb, natuurlijk, altijd gevonden dat iedereen welkom is. Ik gaf de theatereducatie vorm vanuit mijn perspectief en normen, maar probeerde er altijd meerdere perspectieven bij te betrekken.'

HET KANTELPUNT

'Eind november 2015 was ik boodschappen aan het doen met mijn vriend (inmiddels man) en struikelde ik af en toe. We moesten er steeds om lachen, wat was dit nou weer? Ik was heel druk op mijn werk, maar dat hebben we allemaal weleens en ik voelde me verder gezond. De dag erna zakte ik ineens door mijn benen en begonnen mijn arm en been te tintelen. De volgende dag verwees de huisarts me meteen door naar het ziekenhuis. Ik bleef achteruitgaan en raakte in drie dagen tijd halfzijdig verlamd. Ik kon ook niet meer praten.

'De diagnose, een onbekende vorm van MS, werd na drie maanden definitief gesteld, maar de revalidatie begon al na twee weken. Tijdens dat proces heb ik veel mensen ontmoet, in een periode dat iedereen op zijn slechtst is; heel kwetsbaar en soms ook erg in de war. Beleefdheden vallen weg, achtergrond doet er niet toe, je deelt een oerkracht om te willen leven. Door de verhalen die ik toen heb gehoord, ben ik me gaan realiseren dat er zoveel redenen zijn waarom mensen dingen niet kunnen doen die ze volgens de norm of volgens zichzelf wel zouden moeten kunnen. Ik vind mezelf bijvoorbeeld erg langzaam geworden, iets wat ik vroeger als heel irritant had beschouwd. Geen energie hebben was voor mij geen optie. Die instelling heeft me ver gebracht, maar heb ik door de ziekte moeten opgeven.

'Tijdens de revalidatie sprak ik ook met mensen over mijn werk in het theater. Ik kreeg zo vaak de reactie: 'Ik zou ook weleens naar het theater willen, maar dat gaat voor mij niet.' Eerst dacht ik: dat kan toch best? Over het algemeen zijn theaters wel ingericht op rolstoelen. Ik zat op een afdeling waar veel mensen zaten die moeite hadden met het verwerken van prikkels door hersenletsel. Ik dacht: het moet toch mogelijk zijn om een prikkelarme setting naar het theater te brengen? Toen ik na anderhalf jaar ging reïntegreren, onderzocht ik welke mogelijkheden er al waren - en dat waren er heel weinig.'

NIEUWE STANDPUNT

'Het theater is er (nog) niet voor iedereen. Er zijn twee miljoen Nederlanders met een beperking, inclusiviteit en diversiteit gaan ook over hoe je daarmee omgaat als theater. Het is niet genoeg om te roepen dat iedereen welkom is, je moet ook de voorwaarden daarvoor scheppen. De slogan van ons project HNTonbeperkt is 'divers zijn, inclusief doen'. Dat is nu nog een missie; we willen het bereiken, maar we zijn er nog niet.'

HET EFFECT

'Ik heb nog steeds last van beperkingen. Ik loop heel moeilijk, kan mijn rechterarm minder goed aansturen, niet meer schrijven, ben vooral beperkt in mijn energie en heb altijd pijn. Ik heb door mijn ziekte veel moeten inleveren, maar ik heb er ook veel voor teruggekregen. Ik waardeer alles veel meer, sta meer bij dingen stil. Het klinkt cliché, maar de mensen om je heen zijn echt het belangrijkste in het leven, zonder hen had ik het niet gered. Ik ben van zo diep en ver gekomen.

'Ik was natuurlijk liever niet ziek geweest, maar uiteindelijk heeft het wel iets opgeleverd. Ik heb een plan geschreven om het theater toegankelijker te maken voor mensen met een beperking. Het vorige culturele seizoen hebben we een pilotjaar gedraaid met HNTonbeperkt. Daarvoor hebben we onderzocht waarin we tekortschieten en gewerkt aan de toegankelijkheid van onze gebouwen, onze website, onze service en voorstellingen. Zo zetten we tolken in de Nederlandse gebarentaal in, schrijftolken voor doven en slechthorenden, en audiodescriptie voor blinden en slechtzienden. Voor mensen met hersenletsel of extra gevoeligheid voor prikkels bieden we een stilleruimte, zodat ze de drukke foyer kunnen vermijden. We onderzoeken ook de artistieke mogelijkheden van toegankelijkheidsmiddelen: hoe kun je bijvoorbeeld een gebarentolk meenemen in het repetitieproces?

'We willen onze bevindingen delen met andere theaters, zodat die voor iedereen toepasbaar en toegankelijk worden. We zijn ook heel actief in Theater Inclusief, het landelijke project waar culturele diversiteit centraal staat, en we zijn betrokken bij de Agenda voor de Toekomst, waarin onze collega's van Holland Dance zo actief zijn. Dit document biedt de komende jaren richtlijnen en bevat afspraken over het realiseren van een inclusievere culturele sector op het gebied van doceren, maken en creëren, programmeren, beschouwen en beleidsvorming. Er is dus al een grotere beweging gaande, en ik ben blij dat ik daar vanuit mijn eigen ervaring aan kan bijdragen.'

Er zijn twee miljoen Nederlanders met een beperking. Als theater moet je bepalen hoe je daarmee omgaat

Saartje Oldenburg 'Ik heb door mijn ziekte veel moeten inleveren, maar ik heb er ook veel voor teruggekregen.'

ANNA DEEMS